

POSTANOWIENIE

Dnia 12 czerwca 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Krzysztof Wiak (przewodniczący)

SSN Joanna Lemańska (sprawozdawca)

SSN Aleksander Stępkowski

w sprawie ze skargi A. Z., O. Z. i B. Z.

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki
w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie w sprawie
o sygn. V ACa 1525/23,

z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w Warszawie,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych w dniu 12 czerwca 2025 r.,

- 1. stwierdza, że przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie w sprawie o sygn. V ACa 1525/23 nastąpiła przewlekłość postępowania;**
- 2. przyznaje A. Z., O. Z. i B. Z. od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Warszawie sumy pieniężne w wysokości po 2000 (dwa tysiące) złotych, obejmujące okres od 12 maja 2021 r. do 12 czerwca 2025 r.;**
- 3. zaleca Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie wyznaczenie w sprawie o sygn. V ACa 1525/23 rozprawy w terminie 6 (sześciu) miesięcy od dnia rozpoznania skargi;**
- 4. zwraca z urzędu A. Z., O. Z. i B. Z. opłaty sądowe w kwocie po 200 (dwieście) złotych;**
- 5. zasądza od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Warszawie na rzecz A. Z., O. Z. i B. Z. kwoty po 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa**

procesowego w postępowaniu skargowym wraz z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego postanowienia zobowiązanemu do dnia zapłaty.

Joanna Lemańska Krzysztof Wiak Aleksander Stępkowski

UZASADNIENIE

Pismem z 11 marca 2025 r. (data nadania) A. Z., O. Z. i B. Z. (dalej: Skarżący), reprezentowani przez zawodowego pełnomocnika, wniesli do Sądu Najwyższego – za pośrednictwem Sądu Apelacyjnego w Warszawie – skargę na przewlekłość w postępowaniu sądowym toczącym się przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie pod sygn. V ACa 1525/23. Wskazując, że w przedmiotowym postępowaniu doszło do nieuzasadnionej zwłoki, Skarżący domagali się zasądzenia na swoją rzecz od Skarbu Państwa łącznie kwoty 6000 zł oraz wydania Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie zalecenia wyznaczenia posiedzenia lub rozprawy apelacyjnej w terminie 3 miesięcy od rozpoznania skargi. Wnieśli również o zwrot kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu skargowym.

Skarga została złożona w postępowaniu zainicjowanym pozwem z 12 maja 2021 r. (data prezentaty).

Z uzasadnienia skargi wynika, że akta powyższej sprawy apelacyjnej zostały przekazane do Sądu Apelacyjnego w Warszawie w dniu 8 sierpnia 2023 r. Dnia 4 listopada 2023 r. akta sprawy zostały zarejestrowane pod sygn. V ACa 1525/23. W dniu 14 sierpnia 2023 r. pozwany – przeciwnik procesowy Skarżących – złożył do sądu pismo, w którym podniósł zarzut zatrzymania. W dniu 17 lipca 2024 r. Skarżący złożyli w sprawie objętej skargą wniosek o przyspieszenie rozpoznania sprawy. W dniu 29 lipca 2024 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie poinformował Skarżących, że czynności związane z nadaniem biegu apelacji w sprawie objętej skargą zostaną podjęte według kolejności wpływu do referatu sędziego referenta. Skarżący wskazali, że na moment złożenia niniejszej skargi, od dnia wpływu do Sądu Apelacyjnego w Warszawie apelacji strony pozwanej upłynął już rok i 4 miesiące, a mimo tego Sąd Apelacyjny

w Warszawie nie podjął jeszcze żadnych czynności zmierzających do rozstrzygnięcia sprawy objętej skargą. W konsekwencji, zdaniem Skarżących, biorąc pod uwagę całość przedmiotowego postępowania, doszło do przewlekłości.

Prezes Sądu Apelacyjnego w Warszawie w odpowiedzi na skargę zgłosił swój udział w sprawie i wniósł o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z treścią art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (tekst jedn. Dz.U. 2023, poz. 1725, dalej: „ustawa o skardze na przewlekłość”), strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego.

Ustawodawca w ustawie o skardze na przewlekłość nie określił wyraźnie, jaki okres oczekiwania na rozpoznanie sprawy należy uznać za nieuzasadnioną zwłokę. Niemniej w orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowane jest stanowisko, że przewlekłość jest pojęciem odnoszącym się do konkretnego zdarzenia, które po wnikliwej analizie należałoby uznać za nadmiernie rozciągnięte w czasie i niezasadnie przedłużające się (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 21 kwietnia 2021 r., I NSP 20/21, oraz z 15 listopada 2022 r., I NSP 322/22).

Ocena, czy w konkretnej sprawie doszło do przewlekłości postępowania, powinna być wypadkową czynników obiektywnych oraz czasu niezbędnego do podejmowania działań zgodnych z obowiązującymi przepisami, przy uwzględnieniu zachowania określonych procedur.

Oceniając, czy w danej sprawie mamy do czynienia z przewlekłością postępowania, należy zatem brać pod uwagę kryteria określone w art. 2 ust. 2

tej ustawy, zgodnie z którymi dla stwierdzenia, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie, a także uwzględnić łączny dotychczasowy czas postępowania, od jego wszczęcia do chwili rozpoznania skargi, charakter sprawy, stopień faktycznej i prawnej jej zawichości, znaczenie dla strony, która wniosła skargę, rozstrzygniętych w niej zagadnień oraz zachowanie się stron, a w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania.

Podobnie przesłanki stwierdzenia przewlekłości postępowania określa Europejski Trybunał Praw Człowieka, wskazując, że przy ocenie, czy przewlekłość postępowania jest nieuzasadniona, powinna następować w świetle szczególnych warunków sprawy i przy uwzględnieniu takich kryteriów, jak skomplikowanie (stopień złożoności) sprawy, zachowanie stron i organów prowadzących sprawę oraz znaczenia materii objętej skargą (zob. wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka: z 21 września 2000 r., skarga nr 33082/96, w sprawie Wojnowicz przeciwko Polsce; z 4 kwietnia 2000 r., skarga nr 38670/97, w sprawie Dewicka przeciwko Polsce; z 26 października 2000 r., skarga nr 25693/94, w sprawie Sobczyk przeciwko Polsce; z 26 lipca 2001 r., skarga nr 29691/96, w sprawie Jedamski przeciwko Polsce; z 14 stycznia 2003 r., skarga nr 39505/98, w sprawie W.M. przeciwko Polsce; zob. też M.A. Nowicki, Europejski Trybunał Praw Człowieka – orzecznictwo, Tom I – Prawo do rzetelnego procesu sądowego, Kraków 2001, s. 46 i n. oraz powołane tam orzecznictwo tego Trybunału).

Powyższe oznacza, że standard ochrony prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki ma charakter zindywidualizowany (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 11 lipca 2019 r., I NSP 48/19; z 6 maja 2020 r., I NSP 34/20; z 10 listopada 2020 r., I NSP 142/20; z 28 września 2021 r., I NSP 145/21; z 14 września 2022 r., I NSP 251/22; z 15 listopada 2022 r., I NSP 322/22). Co do zasady więc przewlekłość zawsze musi być odnoszona do konkretnych realiów sprawy i przyjętego trybu postępowania.

Poddając analizie przebieg postępowania apelacyjnego o sygn. V ACa 1525/23, należy stwierdzić, że podniesiony w skardze zarzut przewlekłości tego postępowania sądowego jest uzasadniony.

Postępowanie zostało wszczęte pozwem z dnia 12 maja 2021 r.

Z badania akt przedmiotowej sprawy wynika, że postępowanie apelacyjne o sygn. V ACa 1525/23 zostało zainicjowane apelacją pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z 1 marca 2023 r., która wpłynęła do Sądu Okręgowego w Warszawie w dniu 18 kwietnia 2023 r. Akta tej sprawy wraz z apelacją wpłynęły do Sądu Apelacyjnego w Warszawie w dniu 8 sierpnia 2023 r. Zarządzeniem z 9 sierpnia 2023 r. sprawa została zarejestrowana w odpowiednim repertorium i wyznaczono sędziego referenta. Kolejno, 16 sierpnia 2023 r. wysłano do stron zawiadomienia o składzie orzekającym w postępowaniu objętym skargą. Pismem z 18 sierpnia 2023 r. pozwany podniósł zarzut prawa zatrzymania w sprawie objętej skargą. Pismem z 17 lipca 2024 r. Skarżący złożyli wniosek o przyspieszenie rozpoznania sprawy objętej skargą. Zarządzeniem z 29 lipca 2024 r. udzielono Skarżącym odpowiedzi, że sprawa zostanie rozpoznana według kolejności wpływu do referatu sędziego referenta. Postanowieniem z 27 marca 2025 r. ustalono wartość przedmiotu zaskarżenia w apelacji pozwanego na kwotę 270 013 zł. Zarządzeniem z 27 marca 2025 r. doręczono odpis apelacji pozwanego pełnomocnikowi Skarżących. 23 kwietnia 2025 r. Skarżący złożyli odpowiedź na apelację. Zarządzeniem z 29 maja 2025 r. wyznaczono zaś termin rozprawy apelacyjnej na 5 sierpnia 2025 r.

Powyższa sekwencja zdarzeń – przy jednoczesnym uwzględnieniu objętości akt sprawy sądu pierwszej instancji, które w momencie przekazania do Sądu Apelacyjnego w Warszawie liczyły 2 tomy – przemawia za uznaniem, że sporne postępowanie apelacyjne o sygn. V ACa 1525/23 toczy się dłużej, niż to było konieczne dla prawidłowego wyjaśnienia wszystkich okoliczności faktycznych i prawnych, istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, a tym samym że w postępowaniu objętym skargą nie dochowano wynikających z wyżej powołanego orzecznictwa standardów rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki. Należy tym samym uznać, że w sprawie objętej skargą od momentu wniesienia apelacji (co nastąpiło 18 kwietnia 2023 r.) do dnia orzekania w przedmiocie skargi, tj. przez okres ponad dwóch lat, nastąpiła przewlekłość postępowania.

Sąd Najwyższy nie dopatrył się przy tym w omawianym przypadku przesłanek, które mogłyby uzasadniać liczącą ponad dwa lata zwłokę w rozpoznaniu sprawy o sygn. V ACa 1525/23.

Należy wyraźnie stwierdzić, że o przewlekłości postępowania nie decyduje subiektywne przekonanie strony, lecz okoliczności obiektywne, a obowiązkiem państwa jest zagwarantowanie, by sprawy osób podległych jego jurysdykcji toczyły się bez zbędnej zwłoki (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 6 stycznia 2006 r., III SPP 154/05). Obowiązkiem Państwa jest zatem zapewnienie takiego sposobu funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, aby rozstrzygnięcie sprawy nie trwało dłużej niż to jest konieczne (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 21 marca 2006 r., III SPP 13/06; z 21 kwietnia 2021 r., I NSP 20/21).

W postanowieniu z 21 kwietnia 2021 r., I NSP 20/21, Sąd Najwyższy trafnie podkreślił, że dla strony czy też uczestnika postępowania nie ma znaczenia, gdzie tkwi źródło przewlekłości postępowania: czy w zaniedbaniach i opieszałości sądu, przepracowaniu czy objętości referatu sędziego, czy też w zaniechaniach, których dopuściło się państwo nie przyjmując rozwiązań zapobiegających systemowej przewlekłości postępowań. Zła organizacja wymiaru sprawiedliwości, brak odpowiedniego budżetu czy też zbyt duża liczba spraw przypadająca na jednego sędziego nie powinny obciążać uczestników postępowania. Prawem strony każdego postępowania jest bowiem zgodnie z art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz.U. 1993, Nr 61, poz. 284), aby odbyło się ono w rozsądnym terminie (zob. M. Mrowicki, Przewlekłość postępowania i jej systemowy charakter w Polsce. Glosa do wyroku ETPC z 7 lipca 2015 r., nr: 72287/10, 13927/11 i 46187/11, LEX/el. 2016, s. 7). Wystąpienie przewlekłości postępowania i to o charakterze znacznym nie budziło zatem żadnych wątpliwości.

Konkludując, Sąd Najwyższy uznał, że w realiach analizowanej sprawy, stosownie do art. 12 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość, istniały podstawy do stwierdzenia przewlekłości postępowania prowadzonego przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie pod sygn. V ACa 1525/23.

Uwzględniając skargę, zgodnie z art. 12 ust. 4 i ust. 5 pkt 1 ustawy o skardze na przewlekłość, Sąd Najwyższy przyznał na rzecz Skarżących od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Warszawie sumę pieniężną w żądanej łącznej kwocie 6000 zł, czyli po 2000 zł dla każdego ze Skarżących.

Przyjmuje się, że odpowiednia suma pieniężna w rozumieniu art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość stanowi sankcję dla Państwa za wadliwe zorganizowanie wymiaru sprawiedliwości oraz rekompensatę dla skarżącego za krzywdę moralną spowodowaną przewlekłością postępowania. Przy czym wysokość tej sumy pieniężnej musi być proporcjonalna do wielkości zwłoki (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 21 kwietnia 2021 r., I NSP 20/21) i mieścić się w granicach od 2000 do 20 000 zł. Jednocześnie kwota zasądzana na podstawie art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość musi obejmować kwotę nie mniejszą niż 500 zł za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania, niezależnie od tego, ilu etapów postępowania dotyczy stwierdzona przewlekłość postępowania. Sąd może przyznać sumę pieniężną wyższą niż 500 zł za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania, jeżeli sprawa ma szczególne znaczenie dla skarżącego, który swoją postawą nie przyczynił się w sposób zawiniony do wydłużenia czasu trwania postępowania.

Określając wymiar przyznanych Skarżącym sum pieniężnych, Sąd Najwyższy miał na uwadze, że w badanej sprawie postępowanie sądowe, zainicjowane pozwem Skarżących (wniesionym w 2021 r.), trwa już łącznie ponad cztery lata. Jednocześnie nie ulega wątpliwości, że w rozpoznawanym przypadku przewlekłość postępowania nie była spowodowana ani materią sprawy, ani jej zawiłością, ani obstrukcyjnym zachowaniem Skarżących.

Z powyższych względów, Sąd Najwyższy uznał, że przyznane Skarżącym na podstawie art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość kwoty po 2000 zł w związku ze stwierdzeniem przewlekłości w sprawie są adekwatne do przyczyn stwierdzonej przewlekłości. Należy przy tym zaznaczyć, że Sąd Najwyższy był związany żądaniem Skarżących w zakresie żądanych sum pieniężnych. Pomimo zatem, że postępowanie zainicjowane pozwem Skarżących (wniesionym w 2021 r.), trwa już łącznie ponad cztery lata, a tym samym formalnie istniała podstawa do przyznania Skarżącym sum pieniężnych w kwocie

po 2 500 złotych, to jednak Sąd Najwyższy, w myśl art. 321 § 1 k.p.c., nie mógł w tym przypadku orzec ponad żądanie.

Uwzględniając skargę, Sąd Najwyższy w punkcie 3. sentencji postanowienia, na podstawie art. 12 ust. 3 ustawy o skardze na przewlekłość, zobowiązał jednocześnie Sąd Apelacyjny w Warszawie do wyznaczenia rozprawy apelacyjnej w terminie sześciu miesięcy od dnia rozpoznania skargi.

O zwrocie Skarżącym uiszczonych przez nich opłat w kwocie po 200 zł Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 17 ust. 3 ustawy o skardze na przewlekłość.

O kosztach postępowania skargowego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1, 1¹ i 3 w związku art. 394¹ § 3 w związku z art. 398²¹ w związku z art. 391 § 1 k.p.c. w związku z art. 8 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość oraz § 14 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (tekst jedn. Dz.U. 2023, poz. 1964), zasądzając od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Warszawie na rzecz Skarżących kwoty po 240 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

Joanna Lemańska Krzysztof Wiak Aleksander Stępkowski

(k.b.)

[a.ł]